

El bell estiu

Carles Montpart Tura

Cesare Pavese és un clàssic indiscutible de la literatura italiana moderna. El passat estiu l'editorial Univers va decidir rescatar-ne una de les seves novel·les i presentar-ne una nova traducció. L'autor, molt traduït, llegit i reeditat entre nosaltres a partir de la dècada dels seixanta del segle passat, havia caigut actualment en un cert oblit. El bell estiu és, doncs, una magnífica porta d'entrada per recuperar-lo.

Una **infantesa difícil**

cesare Pavese (Santo Stefano Belbo, 1908 – Torí, 1950) va néixer en un petit poble de les Langhe situat a la província de Cuneo, prop de la masia de San Sebastiano, on la família solia passar els estius. El seu pare, Eugenio Pavese, també natural de Santo Stefano Belbo, va ser canceller al Palau de Justícia de Torí, on residia amb la seva dona, Fiorentina Consolina Mesturini, que provenia d'una família de rics comerciants originaris del Ticineto, a la província d'Alessandria.

Malgrat la riquesa econòmica, la infantesa de Pavese no va ser feliç: una germana i dos germans, nascuts abans que ell, havien mort prematurament. La seva mare, de mala salut, va haver de confiar-lo, tan bon punt va néixer, a una infermera de la propera ciutat de Montecucco i després, quan el va portar de nou amb ella a Torí, a una altra infermera, Vittoria Scaglione. El seu pare va morir d'un càncer de cervell el 1914, quan Cesare tenia cinc anys, i la mare, que tenia un fort caràcter autoritari, va haver de criar sola dos fills a través d'una educació rigorosa que va contribuir a accentuar el caràcter ja introvertit de Cesare.

A la tardor del mateix 1914, la seva germana va emmalaltir de tifus i la família va haver d'allotjar-se a Santo Stefano Belbo, on Cesare va cursar primer grau; les altres quatre classes del cicle les va dur a terme a Torí, a l'institut privat «Trombetta». L'any 1916 la mare, incapaç de suportar la gestió dels parcers i les despeses, va decidir vendre la masia de San Sebastiano i comprar una casa a la zona de Reagle, al turó de Torí. Durant els seus anys escolars, i fins a la mort de la seva mare el 1930, Pavese viurà

Cesare Pavese

amb ella a via Ponza 3 a Torí i, els mesos d'estiu, a Reaglie.

A Torí, Cesare Pavese va assistir a l'escola secundària a l'Institut Social Jesuïta i després, l'any 1921, es va matricular a la secció «moderna de l'Institut Massimo D'Azeglio. És aquí on va començar a apassionar-se per la literatura, en particular per les novel·les de Guido da Verona i Gabriele D'Annunzio, va iniciar una amistat de tota la vida amb el seu company d'estudi Mario Sturani i va començar a freqüentar la Biblioteca Cívica, on va escriure els primers versos.

Durant els tres anys de batxillerat va tenir com a professor d'italià i llatí l'antifeixista Augusto Monti, al voltant del qual es va formar un grup d'alumnes i antics alumnes de l'institut dirigit per Leone Ginzburg. En aquests anys, Cesare Pavese va quedar profundament trasbalsat per la tràgica mort del seu company de classe, Elico Baraldi, que s'havia matat amb un tret de revòlver.

L'any 1926, després d'acabar el batxillerat, es va matricular a la Facultat de Lletres de la Universitat de Torí i va continuar escrivint i estudiant anglès amb gran fervor, apassionant-se per la lectura de Sherwood Anderson, de Sinclair Lewis i sobretot de Walt Whitman. Al mateix temps, el seu cercle d'amistats s'expandeix entre els que es convertiran més tard en destacats intel·lectuals antifeixistes: Leone Ginzburg, Norberto Bobbio, Massimo Mila i Giulio Einaudi.

L'any 1930 va presentar la seva tesi de grau "Sobre la interpretació de la poesia de Walt Whitman", però Federico Oliviero, el professor amb qui va haver de discutir-la, la va rebutjar en el darrer moment perquè estava massa marcada per l'estètica de Benedetto Croce i, per tant, escandalosament liberal per a l'època feixista. No obstant això, Leone Ginzburg hi va intervenir, la tesi va ser acceptada pel professor

de literatura francesa Ferdinando Neri i Cesare Pavese va poder graduar-se.

Primeres traduccions

Aquest mateix any 1930 va morir la seva mare i Cesare va anar a viure amb la seva germana Maria i la seva família a la casa de via Lamarmora 35, on va viure fins al penúltim dia de la seva vida. Per guanyar diners, Pavese va començar sistemàticament la seva tasca com a traductor, alternant-la amb l'ensenyament de la llengua anglesa i amb la publicació, a partir del novembre de 1930 a la revista *La Cultura*, d'articles de crítica literària sobretot d'autors nord-americans dels quals estava fent el descobriment i estava traduint.

L'any 1933, per ensenyar a les escoles públiques, es va lliurar, encara que a contracor, a la insistència de la seva germana i del seu marit i s'afilià al partit nacional feixista. En aquesta època inicià una problemàtica relació sentimental amb Tina Pizzardo, la "dona de veu ronca", a qui dedicarà les línies d'*Encounter* del llibre de poemes *Lavorare stanca* (*Treballar cansa*, traducció de Josep Maria Muñoz i Pujol i introducció de Giuseppe Tavani. Curial, 1978).

Mentrestant Giulio Einaudi havia fundat la seva editorial, i fruit de la fusió de dues revistes s'havia fundat també una nova revista *La Cultura*, dirigida per Leone Ginzburg. L'any 1934, arran de la detenció de molts membres del moviment "Justícia i Llibertat", entre els quals el mateix Ginzburg, Pavese passa a dirigir la revista i a col·laborar amb l'editorial Einaudi. També l'any 1934, gràcies a la recomanació de Ginzburg, aconseguí enviar a Alberto Carocci, director de la revista *Solaria* de Florència, els poemes de *Lavorare stanca*, el qual va decidir publicar-los.

La detenció i la condemna per antifeixisme

El 1935 una denúncia de l'escriptor Dino Segre

va provocar la detenció d'intel·lectuals adherits a "Justícia i Lliberat". Arran d'aquest fet, es va fer un escorcoll a casa de Pavese, sospitós de freqüentar el grup d'intel·lectuals en contacte amb Ginzburg, i entre els seus papers es va trobar una carta d' Altiero Spinelli, detingut per motius polítics a la presó romana. Acusat d'antifeixisme, Pavese va ser arrestat i empresonat primer a la Nuove de Torí, després a Regina Coeli de Roma i, després del judici, va ser condemnat a tres anys de reclusió a Brancaleone Calabro. Pavese, en realitat, era innocent, ja que la carta trobada anava dirigida a Tina Pizzardo, de qui l'autor estava enamorat, que estava políticament compromesa i que s'havia afiliat al Partit Comunista d'Itàlia clandestí.

El retorn a Torí

A petició de la seva germana, Pavese va sol·licitar l'indult, que va ser acceptat. El 19 de març de 1936, sense complir els altres dos anys de confinament, Pavese va tornar a Torí i va haver d'enfrontar-se a la decepció de saber que Tina estava a punt de casar-se amb un altre i que la publicació del recull dels seus poemes havia tingut molt poc ressò. Per guanyar-se la vida va reprendre la seva feina com a traductor, i a partir del maig va acceptar col·laborar, amb una feina fixa i un sou de mil lires mensuals, amb Einaudi, per a les sèries «Contadors estrangers traduïts» i «Biblioteca de cultura històrica», traduint *Moll Flanders*, de Defoe i l'any després *David Copperfield*, de Dickens.

L'inici d'una obra en prosa

En aquests anys Pavese va començar a escriure els contes que es publicaran pòstumament, primer a la col·lecció "Notte di festa" i més tard al volum de *I racconti*. Entre el novembre de 1936 i l'abril de 1939 va enllestir la redacció de la seva primera novel·la curta basada en l'experiència del

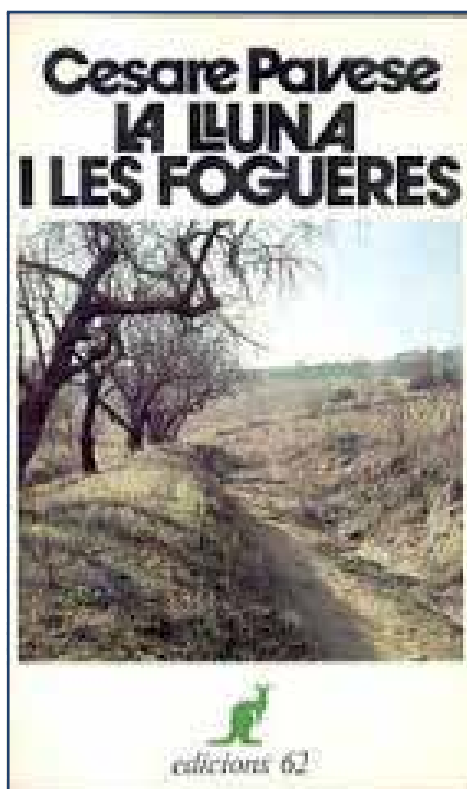
confinament titulada *Il carcere* (La presó), que es publicarà deu anys més tard. Entre el juny i l'agost de 1939 va escriure *Paesi tuoi* (*Els teus països*) que es publicarà l'any 1941 i que serà la primera obra de ficció que s'imprimirà. Mentrestant, després del retorn del confinament de Leone Ginzburg de Pizzoli, als Abruços, s'intensificava l'activitat del grup clandestí «Justícia i Llibertat» i la dels comunistes dirigits per Ludovico Geymonat, moviments en els quals Pavese, que era clarament un antifeixista, es va implicar cada vegada més.

El període de la guerra

L'any 1940 Itàlia havia entrat en la guerra i Pavese va tenir una nova aventura sentimental, ara amb una jove universitària que havia estat alumna seva a l'institut D'Azeglio i que li havia presentat Norberto Bobbio. La noia, jove i rica en interessos culturals, es deia Fernanda Pivano i es va convertir al llarg de cinc anys en la seva màxima confident, fins al punt de proposar-li, infructuosament, matrimoni en diverses ocasions. En aquell any Pavese va escriure *La bella estate*, que es publicarà l'any 1949 en el volum amb el mateix títol

que inclou també les novel·les breus *Il diavolo sulle colline* i *Tra donne sole*. Entre 1940 i 1941 va escriure *La spiaggia*, que veurà una primera publicació el 1942 a "Lettere d'oggi" de Giambattista Vicari.

L'any 1941, amb la publicació de *Paesi tuoi*, el debut narratiu de Pavese, la crítica semblava per fi fixar-se en l'autor. Mentrestant, l'any 1942, Pavese va ser contractat regularment per Einaudi com a empleat de primera classe. L'any 1943 l'escriptor va ser traslladat a Roma per motius editorials, on va rebre la notificació d'incorporar-se a files. L'asma d'origen nerviós que patia, però, va fer que es deslliurés del reclutament i que, després de sis mesos de convalescència a l'hospital militar, pogués retornar

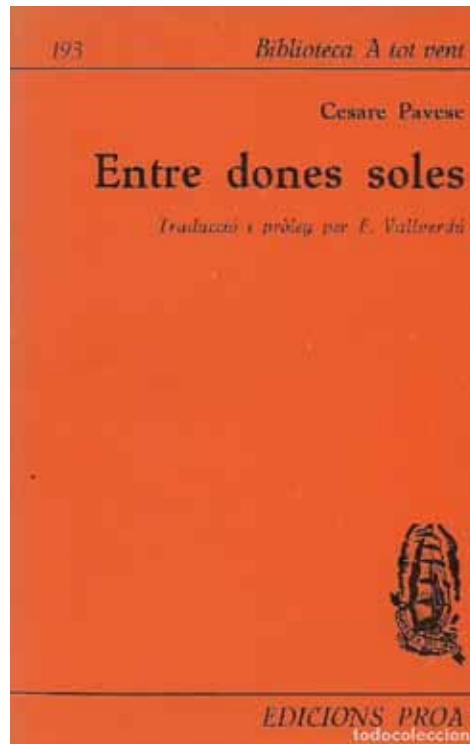

a Torí, on molts dels seus amics començaven a organitzar la resistència.

El 1943 Torí va ser ocupada pels alemanys i l'editorial va ser intervinguda per un comissari de la República Social Italiana. Pavese, a diferència de molts dels seus amics que es preparaven per a la lluita clandestina, es va refugiar a Serralunga di Crea, un petit poble de Monferrato, on va ser desplaçada la seva germana Maria i on va fer amistat amb el comte Carlo Grillo, que es convertirà en el protagonista d'*Il diavolo sulle colline*. L'1 de març, mentre encara es trobava a Serralunga, va rebre notícies de la tràgica mort de Leone Ginzburg que va tenir lloc sota tortura a la presó de Regina Coeli.

Els anys de postguerra

Tornant a Torí després de l'alliberament, de seguida va saber que molts amics havien mort: Giaime Pintor havia estat esquinçat per una mina al front de l'avanç nord-americà; Luigi Capriolo havia estat penjat a Torí pels feixistes i Gaspare Pajetta, un antic alumne seu de només divuit anys, havia mort lluitant a la vall de l'Ossola. En un primer moment, sens dubte sorprès per un cert remordiment, va intentar aïllar-se dels amics que li quedaven, però poc després va decidir unir-s'hi afiliant-se al Partit Comunista i col·laborant al diari *L'Unità*. En els mesos que va passar a la redacció de *L'Unità* va conèixer Italo Calvino, que el va seguir a Einaudi i a partir d'aquell

convertir-se en un adult, perquè ens semblava, la seva, una tristesa com de nen, la melancolia voluptuosa i

moment es va convertir en un dels seus col·laboradors més estimats. Cap a la fi de 1945, Pavese va abandonar Torí per Roma, on se li va assignar la tasca de reforçar la seu d'Einaudi. El període romà, que va durar fins a la segona meitat de 1946, va ser considerat per l'escriptor com un temps d'exili perquè la desvinculació de l'entorn de Torí, dels amics i sobretot de la nova activitat política el va fer tornar a la malenconia i a la depressió. Natalia Ginzburg, a "Retrat d'un amic", el text que va dedicar a Pavese, descriu l'estat de l'escriptor amb aquestes paraules: "De vegades estava molt trist, però vam pensar, durant una bona temporada, que es curaria d'aquella tristor quan decidís

despreocupada del noi que encara no ha tocat de peus a terra i que es mou en el món àrid i solitari dels somnis" (*Les petites virtuts*, Àtic dels Llibres, 2015, p.38). De retorn a Torí, va començar a treballar aquells temes que li van sorgir al cap quan era a Serralunga. Va començar a compondre els *Dialoghi con Leucò* i a la tardor, mentre acabava l'obra, va escriure els primers capítols de *Il compagno*, amb els quals va voler testimoniar el seu compromís amb una opció política precisa.

Entre setembre de 1947 i febrer de 1948, al mateix temps que *Il compagno*, va escriure *La casa in collina* (La casa als turons) que va sortir l'any següent juntament amb *Il carcere* (La presó) al

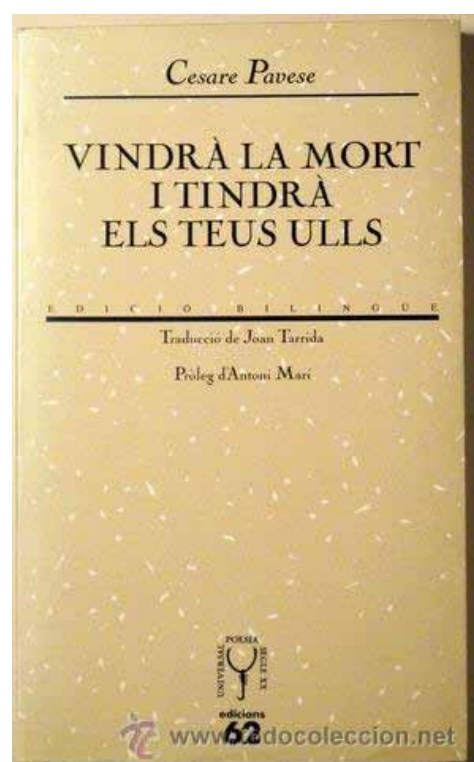
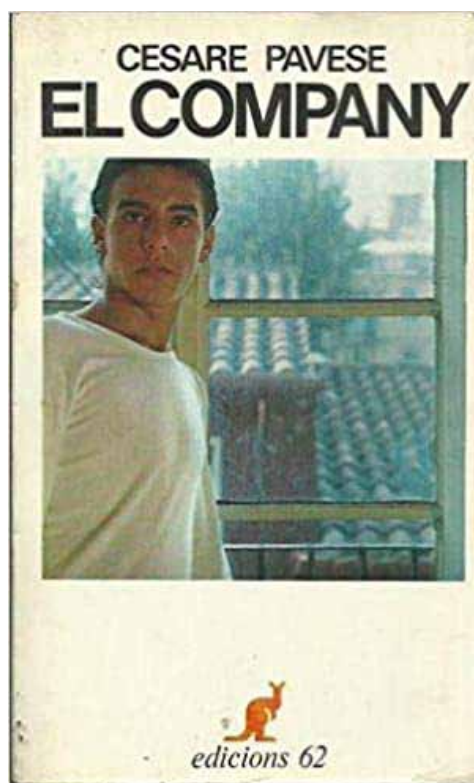

volum *Prima che il gallo canti* el títol del qual, extret de la resposta de Crist a Pere, es refereix, en un to evidentment autobiogràfic, a les seves traïcions polítiques. *Il diavolo sulle colline* es publicarà l'any 1948. L'any 1949, escrit en pocs mesos i publicat a la primavera de 1950, va escriure *La luna e i falò*, que serà la darrera obra de ficció de la seva carrera literària.

La depressió acaba en suïcidi

L'estiu de 1950 Cesare Pavese va passar uns dies a Bocca di Magra, prop de Sarzana, a Ligúria, destinació d'estiueig de molts intel·lectuals, on va conèixer Romilda Bollati, de divuit anys, germana de l'editor Giulio Bollati. Els dos van tenir una breu història d'amor, com ho demostren els manuscrits de l'escriptora, que l'anomenava amb el pseudònim de "Pierina". Tanmateix, ni tan sols aquest nou sentiment va poder esvair un estat depressiu que l'escriptor arrossegava des de feia anys. El 17 d'agost havia escrit al dietari, publicat l'any 1952 amb el títol *Il mestiere di vivere. Diario 1935-1950*: «Aquest és el balanç final de l'any inacabat, que no acabaré» i el 18 d'agost va tancar el diari escrivint: «Tot això és una merda. No paraules. Un gest. No escriuré més».

Enmig d'un profund malestar existencial, turmentat per les constants decepcions amoroses, l'última de les quals amb l'atractiva actriu i model nord-americana Constance

Dowling, Cesare Pavese va posar prematurament final a la seva vida el 27 d'agost de 1950, als quaranta-dos anys, en una habitació de l'hotel Roma de la plaça Carlo Felice de Torí, que havia ocupat el dia abans. El van trobar estirat al llit després d'haver ingerit més de deu paquets de pastilles per dormir. L'autor va ser enterrat al cementiri monumental de Torí, on va restar-hi fins al 2002 quan, per desig exprés de la família, va ser traslladat al cementiri de Santo Stefano Belbo.

L'obra de Pavese en català

Com dèiem al principi, l'obra de Cesare Pavese ha estat divulgada entre nosaltres en traduccions catalanes que es van editar i reeditar de forma sovintejada a partir dels anys 60 i fins a principis dels anys 90. Pel que fa a l'obra narrativa, la primera va ser la novel·la publicada originalment en italià l'any 1948 *El diavole als turons*, amb traducció i pròleg d'Edmon Vallès (Proa, 1964 «Biblioteca A tot vent», 116). A partir d'aquest any es van anar succeint les traduccions dels títols més significatius de l'autor italià: *La lluna i les fogueres*, amb traducció de Maria Aurèlia Capmany (Edicions 62, 1965, «El balancí», 12), *El bell estiu*, amb traducció de Bonaventura Vallespinosa i pròleg de Baltasar Porcel (Proa, 1967 «Biblioteca A tot vent», 131), *El company*, amb traducció de Francesc Parcesisas (Edicions 62, 1967 «El balancí», 37), *La teva terra*, a càrrec del mateix traductor (Edicions 62, 1968 «El balancí», 44), *Entre dones soles*, amb traducció i pròleg de Francesc Vallverdú (Proa, 1980 («Biblioteca A tot vent», 193),

Fira d'agost i altres contes, amb traducció de Francesc Miravittles (Edicions 62, 1988 «MOLU. Segle XX», 28) i *La platja*, amb traducció d'Antoni Vicens (Columna, 1990 («Columna», 77).

Pel que fa a l'obra poètica de Pavese, comptem en català amb la traducció de dos dels seus títols fonamentals: *Treballar cansa*, amb traducció de Josep Maria Muñoz i Pujol i introducció de Giuseppe Tavani (Curial, 1978 «Clàssics Curial», 12) i *Vindrà la mort i tindrà els teus ulls*, amb text bilingüe en italià i català, amb traducció de Joan Tarrida i pròleg d'Antoni Marí (Edicions 62, 1991 «Els llibres de l'escorpí. Poesia universal del segle XX», 5). També disposem de la traducció de l'interessant text de reflexió autobiogràfica *L'ofici de viure*, amb traducció de Bonaventura Vallespinosa (Anagrama, 1969 «Textos», 1).

Adolescència i estiu

Cesare Pavese va publicar l'any 1949 un volum anomenat *El bell estiu* que contenia tres novel·les: la del mateix títol que el llibre, escrita l'any 1940, *El diable als turons* i *Entre dones soles*, tres novel·les que tenen com a lligam la vida a Torí i la presència, o l'espera, de l'estiu, l'estació de les vacances a la muntanya o els records de la infància llunyana. La traducció que ara ens arriba i que, com hem dit, pot ser una bona porta d'entrada a la narrativa de Pavese és *El bell estiu* (Univers, 2022) en una nova versió de Pau Sanchis. La novel·la va obtenir el prestigiós Premi Strega l'any 1950, poques setmanes abans del suïcidi de l'autor.

El bell estiu se situa al Torí dels anys 30, en ple estiu, i la protagonitza una noia de setze anys, la Ginia, que acompanyada de la seva amiga Amelia, elegant i sofisticada, anirà coneixent l'enlluernador món dels artistes bohemis de la ciutat. L'enamorament de la protagonista d'un dels artistes farà que la Ginia descobreixi el plaer, però també les amargors dels primers amors. Com s'ha dit sovint, *El bell estiu* és la història de la inevitable pèrdua de la innocència, un cant al descobriment de la vida i de la sensualitat i una incursió plena de matisos en el pas de l'adolescència a la maduresa. La novel·la té un començament d'aquells que es recorden sovint, un inici que no es pot estar de citar Baltasar Porcel en el seu evocador pròleg

a la primera edició en català: "En aquells temps sempre era festa. N'hi havia prou amb sortir de casa i travessar el carrer per tornar-se boja. Tot era tan bonic, especialment de nit, quan tornaven mortes de cansament i encara esperaven que passés alguna cosa, que es produís un incendi, que nasqués un nen a casa o potser que es fes de dia de sobte i que tothom sortís al carrer i que es pogués continuar caminant i caminant fins a arribar als prats de darrere els turons" (ed. cit. p.7).

Per a Baltasar Porcel la lectura de les novel·les de Pavese als anys 50 va ser tot un descobriment. Ho recorda en el pròleg esmentat amb aquestes paraules: "Els primers anys cinquantes, en llegir Pavese, a Palma, em reconeixia en cada personatge, en el seu delit, en les seves experiències

primeres i inconcretes [...] Cada plana de Pavese, cadascun dels seus personatges que enyoraven els camps piemontesos i ligurs, ondulats, dilatats, i que sentien l'opressió i el desconcert de la vida torinesa i del seu entretallament, eren una revelació per a mi". I més endavant precisa: "Aquest passat mític amb què arrenca *El bell estiu* és una constant en tota l'obra pavesiana. El trobem, plana sí i plana no, a cada llibre seu. *La lluna i les fogueres*, l'última i una de les seves millors novel·les, és un recerca àvida de l'ahir [...] Un passat mític enllaçat insolublement amb l'estiu, amb els estius que passà de nen, d'adolescent, a Santo Stefano Belbo, i que li quedaren gravats en el centre de la consciència".

Jordi Llavina, a la ressenya de l'edició que comentem, "La inoblidable crònica d'un estiu" (*Ara*, 23-7-22), també esmenta l'inici de la novel·la i el relaciona amb aquests versos del poema *Treballar cansa*: "Travessar un carrer i escapar-se de casa / ho fa només un noi". La figura de la Ginia, una noia que treballa en un taller de modista, li recorda la Natàlia-Colometa rodorediana en tant que personatge innocent que veurà frustrats els seus somnis d'aquest "bell estiu". Finalment, Llavina conclou que "la força del relat es concentra en l'estil: en la prosa de frases curtes, acerades, model de senzillesa i pulcritud". Una magnífica invitació a la lectura d'aquest clàssic. ■

Està a la venda a :

Amazon.es

DOTZE

Escriptures Heterodoxes

© del text Jordi Salat Orteu. 2021

© de la publicació: Editorial 4+8, 2021

© de l'edició, coberta i maquetació,
Manel Aljama (de Servei Marqueting Digital), 2021

Printed by KDP, 2021

1a. edició, setembre 2021

ISBN: 9798477741359